

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ЗАПОРОЖСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

СИСТЕМЫ СОВРЕМЕННЫХ СИГНАЛОВ

Методические указания и контрольные задания
для студентов заочного отделения
специальности 6.090700 "Радиотехника"

Утверждено на заседании
Кафедры Радиотехники и
телекоммуникаций
Протокол № 1 от 28.08.2008 г.

Запорожье, 2008

Системы современных сигналов. Методические указания и контрольные задания для студентов заочного отделения специальности 6.090700 «Радиотехника».

/Сост. Б. Н. Бондарев – Запорожье, ЗНТУ, 2008. – 14 стр.

Составители

– доц., к. т. н. Б. Н. Бондарев

Ответственный за выпуск

– доц., к. т. н. Б. Н. Бондарев

Рецензент

– доц., к. т. н. С. П. Гулин

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
1 Рабочая программа дисциплины.....	4
2 Лабораторные занятия.....	8
3 Рекомендуемая литература.....	9
4 Перечень контрольных вопросов.....	10
5 Контрольное задание.....	12

1 РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

"СИСТЕМИ СУЧАСНИХ СИГНАЛІВ"

1 МЕТА І ЗАДАЧІ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ В НАВЧЬНОМУ ПРОЦЕСІ

1.1 Мета викладання дисципліни

"Системи сучасних сигналів " – одна з базових дисциплін, що забезпечують теоретичну підготовку бакалаврів за напрямом 6.0907, спеціалістів та магістрів з фахів 7.090701 і 8.090701 "Радіотехніка".

Основна ціль дисципліни – вивчення сучасних систем сигналів, їх основних характеристик та їх виконання у радіотехнічних системах різноманітного призначення.

1.2 Задачі вивчення дисципліни

Задачами дисципліни є вивчення і знання наступних питань:

- класичні системи дискретних сигналів та їх характеристики;
- системи сучасних дискретних сигналів з частотної маніпуляцією та неперервною фазою;
- системи сучасних сигналів з амплітудно-фазовою маніпуляцією;
- системи ортогональних сигналів у різноманітних базисах;
- системи широкосмугових сигналів та їх використання.

1.3 Зв'язок з іншими дисциплінами

Вивчення дисципліни "Системи сучасних сигналів" вимагає певної підготовки з дисциплін "Вища математика", "Теорія ймовірностей та математична статистика", "Сигнали і процеси в радіотехніці". Дисципліна є базовою для дисциплін "Основи теорії передачі інформації", "Пристрої прийому та обробки сигналів", "Радіотехнічні системи".

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається на 5-му семестрі. Загальний обсяг - 108 годин, в тому числі:

- лекцій - 34 години;
- лабораторних робіт - 17 годин;
- самостійна робота під керівництвом викладача - 17 годин,
- самостійна робота - 40 годин.

По дисципліні передбачено залік.

В умовах кредитно-модульної системи навчальна дисципліна "Системи сучасних сигналів" відповідає 3 заліковим кредитам.

Дисципліна складається з 2 блоків змістових модулів – основних і розділів, які разом зі змістовими модулями наведено у таблиці 2.1

Таблиця 2.1 - Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів дисципліни "Системи сучасних сигналів"

Модульні (блоки змістов)	Найменування змістових модулів	Розподіл навчального часу за елементами модуля (видами занять), години				№ Лаб. роб	Обсяг наванта- ження студента	
		Лц	Лб	СРПК	СРС		Го- дин	Кре- дит
Блоки змістових модулів, що виносяться на перший модульний контроль								
1	2.1.1 Всуп	1				2.2.1 2.2.2	1	0,03
	2.1.2 Класичні системи сигналів	5	8	2	6		21	0,57
	2.1.3 Сигнали ЧМНФ	7		4	11		22	0,62
	2.1.4 Сигнали Уо-лша	4		2	4		10	0,28
Загальна кількість 1		17	8	9	20		54	1.5
Термін проведення 1-го підсумкового модульного контролю – 9 тижень								

Модульні (блоки змістов)	Найменування змістових модулів	Розподіл навчального часу за елементами модуля (видами занять), години				№ Лаб. роб	Обсяг навантаження студента	
		Лц	Лб	СРПК	СРС		Годин	Кредит
Блоки змістових модулів, що виносяться на перший модульний контроль								
2	2.1.5 Багатопозиційні сигнали	7	3	4	8	2.4.4	22	0,61
	2.1.6 Складні сигнали	10	6	5	12	2.4.5	32	0,89
Загальна кількість 1		17	8	9	20		54	1.5
Термін проведення 2-го підсумкового модульного контролю – 18 тиждень								
Загальна кількість 2		34	17	17	40		108	3.0

2.1 Змістові модулі

2.1.1 Вступ

Предмет і задачі курсу. Основні визначення і термінологія. Література, що рекомендується.

Лекцій - 1 година

2.1.2 Класичні системи дискретних сигналів

Основні вимоги до сигналів для систем передачі дискретної інформації. Класичні види маніпуляції (АМн, ЧМн, ФМн). Історичні аспекти. Спектри сигналів. Енергетичні характеристики та завадостійкість прийому.

лекцій - 5 годин,

лаб. робіт - 8 годин

(NN 2.2.1, 2.2.2)

2.1.3 Частотно-маніпульовані сигнали з неперервною фазою (сигнали ЧМНФ)

Ортогональні сигнали з гармонічних коливань.

ММС (MSK) - сигнали. Аналітичний запис. Часові діаграми. Фазові траєкторії. Спектральні характеристики.

GMSK - сигнали. Спектральні характеристики. Порівняння с другими видами сигналів.

Методи формування MSK и GMSK - сигналів

Методи прийому MSK и GMSK -сигналів.

лекцій - 7 годин,

2.1.4 Сигнали (функції) Уолша

Основні системи функцій Уолша та зв'язок між системами. Аналітичний запис функцій Уолша. Спектральні та енергетичні характеристики. Приклади використання.

лекцій - 4 години

2.1.5 Багатопозиційні сигнали

Сигнали ДЧМ. Сигнали ДФМ, ДОФМ, ТФМ, ДОФМ. Сигнали OQPSK та $\pi/4$ DQPSK. Фазові діаграми. Аналітичні зображення. Спектральні характеристики. Галузі використання. Багатопозиційні ФМн - сигнали.

Багатопозиційні АФМ - сигнали. Рекомендація V-34. Часові діаграми та спектральні характеристики АФМ-сигналів. Завадостійкість.

лекцій - 7 годин,

лаб.робіт - 3 години (N 2.2.3)

2.1.6 Складні сигнали

Складні сигнали. Стиск складних сигналів по часу і спектру. Галузі використання. Приклади складних сигналів. ЛЧМ - сигнал, його спектр та кореляційна функція. Узгоджені фільтри для ЛЧМ - сигналів. Двоічні псевдовипадкові послідовності (коди Баркера, M-послідовності

та інші). Узгоджені фільтри для послідовностей. Дискретні частотні сигнали (сигнали ДЧМ). Узгоджені фільтри для сигналів ДЧМ. Фазоманіпульовані сигнали (ФКМ - сигнали).

лекцій - 10 годин,

лаб. занять - 6 годин.

(NN 2.2.4, 2.2.5)

2.2 ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

2.2.1 Спектри класичних систем сигналів (з використанням ПК) - 4 години.

2.2.2 Спектри багатопозиційних АФМ-сигналів (з використанням ПК) - 4 години.

2.2.3 Двомірні функції кореляції - 3 години.

2.2.4 Псевдовипадкові послідовності - 3 години.

2.2.5 Кореляційні функції складних (широкосмугових) сигналів - 3 години.

3 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ПО ДИСЦИПЛІНІ

3.1 Література

- 1 Зюко А. Г., Кловский Д.Д., Назаров М.В., Финк Л. М. Теория электрической связи. - М.: Связь, 1998. - 508 с.
- 2 Информационные технологии в радиотехнических системах. - М.: Издательство МГТУ, 2004. - 768с.

3.2 Перелік посібників та методичних вказівок

- 1 Бондарев Б.Н. Основы теории сигналов. Конспект лекций – Запорожье: ЗНТУ, 2001.- 56с.
- 2 Бондарев Б.Н. Основы теории сигналов. Конспект лекций, ч.3. – Запорожье: ЗНТУ, 2005.- 95с.
- 3 Шинаков Ю.С. Основы теории систем связи с подвижными объектами (методы цифровой модуляции). Учебное пособие – Москва: МТУСИ, 2000.- 34с.
- 4 Бондарев Б.Н. Конспект лекций по ССС (электронный вариант).
- 5 Статистическая радиотехника. Методические указания к лабораторным занятиям, ч.1 (Приложения 1 и 2)/ Составитель Бондарев Б.Н. - Запорожье: ЗНТУ, 2003.- 43с.
- 6 Спектры сигналов. Методические указания к лабораторным занятиям/ Составитель Бондарев Б.Н. -Запорожье: ЗНТУ, 2004.- 24с.

4 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПЕРШИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

- 1 Основні визначення і термінологія.
- 2 Основні вимоги до сигналів для систем передачі дискретної інформації.
- 3 Класичні види маніпуляції (АМн, ЧМн, ФМн). Історичні аспекти.
- 4 Спектри сигналів АМн, ЧМн і ФМн.
- 5 Енергетичні характеристики та завадостійкість класичних сигналів.
- 6 Ортогональні сигнали з відрізків гармонічних коливань.
- 7 Частотно-маніпульовані сигнали с неперервною фазою.
- 8 ММС (MSK) - сигнали. Часові діаграми. Фазові траєкторії.
- 9 Спектральні характеристики ММС-сигналів.
- 10 Аналітичний запис ММС-сигналів.
- 11 Квадратурне зображення ММС-сигналів.
- 12 GMSK - сигнали. Спектральні характеристики.
- 13 Методи формування MSK-сигналів.
- 14 Формування GMSK - сигналів.
- 15 Методи прийому MSK-сигналів.
- 16 Методи прийому GMSK -сигналів.
- 17 Функції Уолша-Адамара.
- 18 Функції Уолша і Уолша-Пелі/
- 19 Зв'язок між різними системами функцій Уолша.
- 20 Аналітичний запис функцій Уолша.
- 21 Спектральні та енергетичні характеристики функцій Уолша.
- 22 Приклади використання функцій Уолша.

5 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ДРУГИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

- 1 Багатопозиційне кодування та багатопозиційні сигнали.
- 2 Сигнали ДЧМ.
- 3 СигналиДФМ, ДОФМ, ТФМ, ДОФМ.

4 Сигнали OQPSK та $\pi/4$ DQPSK. Фазові діаграми.

5 Спектральні характеристики сигналів OQPSK і $\pi/4$ DQPSK.

Приклади використання.

6 Багатопозиційні ФМн -сигнали.

7 Багатопозиційні АФМ - сигнали. Рекомендація V-34.

8 Часові діаграми та спектральні характеристики АФМ-сигналів.

9 Завадостійкість АФМ-сигналів. Завадостійке кодування.

10 Складні (завадоподібні) сигнали. База сигналів. Основні вимоги до складних сигналів.

11 Стиск складних сигналів по часу і спектру.

12 Галузі використання складних сигналів.

13 Приклади складних сигналів.

14 ЛЧМ - сигнал, його спектр та кореляційна функція.

15 Узгоджені фільтри для ЛЧМ - сигналів.

16 Двоічні псевдовипадкові послідовності. Коды Баркера.

17 Послідовності Хаффмена (М-послідовності). Алгоритми і схеми формування.

18 Кореляційні характеристики М-послідовностей.

19 Узгоджені фільтри для М-послідовностей.

20 Дискретні частотні сигнали (сигнали ДЧМ).

21 Узгоджені фільтри для сигналів ДЧМ.

22 Фазоманіпульовані сигнали (ФКМ - сигнали).

5 КОНТРОЛЬНОЕ ЗАДАНИЕ

ЗАДАЧА 1

Провести спектральный анализ ИМПУЛЬСНЫХ сигналов, параметры которых приведены в таблице 1.

1. Определить (вычислить или найти в учебниках) комплексную спектральную плотность одиночного видеоимпульса. Записать выражение и построить график зависимостей модуля спектральной плотности от частоты.

2. Записать выражение и построить график спектра амплитуд периодической последовательности импульсов, полученной путем повторения рассмотренного выше одиночного импульса с заданным периодом T_n .

3. Записать выражение для спектральной плотности амплитуд одиночного радиоимпульса с частотой заполнения (несушей) f_0 , указанной в таблице, и огибающей из п.1. Построить график зависимости спектральной плотности от частоты (для положительных частот).

Таблица 1

Исходные данные	Номер варианта, n					
	1 - 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30
Форма импульса	1	2	3	4	5	6
a, Ти, сек	$0,005 \cdot n$	$0,004 \cdot n$	$0,003 \cdot n$	–	$0,001 \cdot n$	$0,001 \cdot n$
F, Гц	–	–	–	$10 \cdot n$	–	–
T_n , сек	$0,03 \cdot n$	$0,02 \cdot n$	$0,02 \cdot n$	$0,01 \cdot n$	$0,006 \cdot n$	$0,005 \cdot n$
f_0 , кГц	2	2	3	4	5	5

Указания. В графе "Форма импульса" цифрами 1-6 обозначены следующие сигналы (импульсы):

1 Симметричный (двухсторонний) экспоненциальный импульс

$$S(t) = n \cdot \exp(-|t|/a), \quad [t] > 0.$$

2 Несимметричный (односторонний) экспоненциальный импульс

$$S(t) = n \cdot \exp(-t/a), \quad t > 0.$$

3 Колокольный симметричный (гауссои) импульс

$$S(t) = n \cdot \exp[-(t/a)^2], \quad t > 0.$$

4 Симметричный полуволновый косинусоидальный импульс

$$S(t) = n \cdot \cos(2\pi \cdot F \cdot t). \quad [F \cdot t] < 1/4.$$

5 Симметричный треугольный импульс.

6 Прямоугольный симметричный импульс длительностью $T_{и}$.

$$S(t) = n \cdot [1 - 2[t]/T_{и}], \quad [t] < T_{и}/2.$$

В приведенных выражениях и таблице знак [ ] означает модуль числа, знак x^A – возведение в степень, n – порядковый номер студента в журнале (преподавателя).

Для определения спектров указанных импульсов можно вычислять интеграл Фурье или воспользоваться готовыми результатами из рекомендуемой литературы.

При вычислении интеграла Фурье для косинусоидального импульса можно воспользоваться разложением

$$\cos(x) = 0,5 \cdot [\exp(j \cdot x) + \exp(-j \cdot x)].$$

ЗАДАЧА 2

Для заданной скорости передачи информации R (9600; 14400; 19200; 24000; 28800) рассчитать (подобрать) необходимые значения бодовой скорости V (длительность сигналов $T_{и}$) и количества многопозиционных сигналов $M = 2^K$.

Несущую частоту f_0 (период T_0) выбрать произвольно.

Нарисовать временные диаграммы двух сигналов.

Литература:

Спектры сигналов. Методические указания к лабораторным занятиям / Составитель Б.Н. Бондарев, 2004. стр. 15-19.

ЗАДАЧА 3

Рассчитать и построить М-последовательность на основе порождающего полинома четвертой степени $P_3(x)$.

Начальный блок $d_1 d_2 d_3 d_4$ должен соответствовать номеру варианта студента, записанного в виде 4-х разрядного двоичного числа (например, 0101).

Литература:

Теория информации и кодирования. Методические указания к лабораторным работам / Составитель Б.Н. Бондарев, 2004. стр. 24-26.